

98/Me/2000/XP, Pentium 166 МГц, 32 МБ оперативної пам'яті, 80 МБ вільного місця на жорсткому диску, 8-швидкісне пристрій для читання компакт-дисків, звукове пристрій 16 біт, колонки, навушники, колонки, доступ к Інтернету. – Названіє с контейнера.

14. Tell me More: Deutsch [Електронний ресурс] : інтерактивний курс німецького мови: повний курс. – М.: «Руссобіт-М», 2001. – (Auralog) – 2 електрон. опт. диска (CD-ROM). – Систем. вимоги: Microsoft Windows 95/98, Pentium, 16 МГц, звукове пристрій 16 біт, відеокарта. – Названіє с контейнера.

УДК: 371.14

Чуфарлічева А. Ю.

викладач Ізмаїльського державного гуманітарного університету

ДИСТАНЦІЙНИЙ КУРС З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті визначаються переваги та недоліки застосування дистанційного навчання іноземній мові студентів-заочників економічних спеціальностей у вищому неможовому навчальному закладі, розглядаються основні характеристики дистанційного курсу в навчанні предмета «Англійська мова для професійного спілкування».

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційний курс, студенти-заочники, професійний проект.

Чуфарлічева А. Ю. Дистанционный курс по английскому языку как перспективная форма обучения студентов-заочников экономических специальностей. В статье определяются преимущества и недостатки применения дистанционного обучения иностранному языку студентов-заочников экономических специальностей высших неязыковых учебных заведений, рассматриваются основные характеристики дистанционного курса в обучении предмета «Английский язык для профессионального общения».

Ключевые слова: дистанционное обучение, дистанционный курс, студенты-заочники, профессиональный проект.

Chufarlicheva A. The distance course in the English language as a prospective form of teaching external students of economic specialty. The advantages and disadvantages of using the distance learning in teaching the foreign language the external students of economic specialty of non-linguistic higher education institutions are defined. The basic characteristics of the distance course in teaching the subject “English for Specific Purposes” are regarded.

Key words: distance learning, distance course, external students, professional project.

Сучасна ситуація на ринку освітніх послуг в Україні характеризується швидкими змінами, пов'язаними з поширенням інформаційних технологій, глобалізацією соціально-економічних процесів, які вимагають від фахівців професійних

знань і вмінь ринкової орієнтації, що передбачає організацію експлуатації економічних ресурсів, оцінювання кон'юнктури та динаміки попиту. Виконання зазначених вище функцій у міжнародному економічному просторі є неможливим без володіння професійно-спрямованими навичками та вміннями іншомовного спілкування.

Протягом трьох останніх десятиріч дистанційне навчання стало одним із найважливіших елементів системи вищої освіти багатьох країн, а за останнє десятиріччя – елементом освіти України. Така тенденція зумовлена стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, а також політикою урядів різних країн у галузі освіти, їхнім прагненням до створення максимально доступної освіти для всіх верств населення.

Останнім часом в Україні вжито низку заходів для модернізації освіти відповідно до вимог “Болонського процесу”, який передбачає інноваційні зміни технологій навчального процесу, зокрема застосування модульно-рейтингових, дистанційних систем навчання, зростання ролі самостійної роботи студентів, створення індивідуальних програм тощо. До найсучасніших новітніх технологій відносять: інтернет-технології; дистанційне навчання; комп'ютерне навчання; модульно-рейтингове навчання (кредитний годинник); контекстні технології; гіпертекстові технології; відеотехнології; метод проектів на занятті іноземної мови.

Отже, в досягненні позитивних результатів у галузі методики навчання іноземних мов фахівців різних професійних сфер важливим питанням є розвиток дистанційної освіти, запровадження якої в Україні передбачено Національною програмою інформатизації. Саме в ній представлено визначення дистанційної освіти, її складові та переваги («Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні»).

Метою статті є виявлення переваг і недоліків застосування дистанційного навчання у вищому неможовому навчальному закладі, розгляд основних характеристик дистанційного курсу в навчанні предмета «Англійська мова для професійного спілкування» студентів-заочників економічних спеціальностей.

Дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання. Технології дистанційного навчання складаються з педагогічних та інформаційних технологій дистанційного навчання («Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні»).

Педагогічні технології дистанційного навчання – це технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі студентами з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи студентів зі структурованим навчальним матеріалом, представленим в електронному вигляді.

Інформаційні технології дистанційного навчання – це технології створення, передачі і

збереження навчальних матеріалів, організації і супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку («Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні»).

Тому для студентів заочної форми навчання дистанційний курс з вивчення основних лексичних та граматичних аспектів англійської мови у контексті професійних ситуацій та тем є одним з найефективніших сучасних засобів навчання. Щодо основних важливих переваг такої форми навчання, то в концепції розвитку дистанційної освіти в Україні відзначаються такі:

1) гнучкість – учні, студенти, слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці;

2) модульність – в основу програми дистанційної освіти покладений модульний принцип; кожний окремих курс створює цілісне уявлення про окрему предметну галузь, що дозволяє з набору незалежних курсів модулів сформувати навчальну програму, яка відповідає індивідуальним чи груповим потребам;

3) паралельність – навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямом), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності;

4) велика аудиторія – одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості учнів, студентів і слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами;

5) економічність – ефективне використання навчальних площ і технічних засобів, концентроване й уніфіковане представлення інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання має призвести до зниження витрат на підготовку фахівців;

6) технологічність – використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір;

7) соціальна рівність – рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу;

8) інтернаціональність – можливість одержати освіту у навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи зі своєї країни, та надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, що проживають за кордоном;

9) нова роль викладача – дистанційна освіта розширює і оновлює роль викладача, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати ті курси, які він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій;

10) позитивний вплив на студента (учня, слухача) – підвищення творчого та інтелектуального потенціалу людини, що одержує дистанційну освіту, за рахунок самоорганізації, прагнення до знань,

використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, вміння самостійно приймати відповідальні рішення;

11) якість – якість дистанційної освіти не поступається якості очної форми навчання, оскільки для підготовки дидактичних засобів залучається найкращий професорсько-викладацький склад і використовуються найсучасніші навчально-методичні матеріали; передбачається введення спеціалізованого контролю якості дистанційної освіти на відповідність її освітнім стандартам;

Важливою характеристикою є також те, що дистанційне навчання побудоване в основному на принципах інформатизації освіти і широкому застосуванні телекомунікаційних технологій, отже, має доповнюватись сучасними принципами, окремі з яких виділені В. Биковим [2], Н. Клокар [3]:

- інтерактивність – передбачає міжсуб'єктну діяльність, діалог викладача з користувачем, взаємодію між суб'єктами навчального процесу [3, с. 39];

- адаптивність – забезпечує індивідуальний темп проходження навчання, передбачає самостійний вибір реєстрації слухачем, сам курс, де й коли зручно навчатися, а також терміни консультацій і складання іспитів, періодичне відновлення навчальної діяльності з метою підтримки професійних і загальнокультурних знань учителя на рівні динамічних змін відповідно до його професійних вимог [3, с. 39];

- гуманістичність – є визначальним у системі безперервного інтенсивного навчання і посилюється стосовно дистанційного навчання; його сутність полягає в спрямованості навчання та освітнього процесу в цілому до людини; у створенні максимально сприятливих умов для оволодіння студентами соціально накопиченого досвіду, укладеного в зміст навчання; засвоєнні обраної професії для розвитку і прояву творчої індивідуальності, високих громадянських, моральних, інтелектуальних якостей, що забезпечували їм соціальну захищеність, безпечно та комфортно існування;

- пріоритетність педагогічного підходу під час проектування освітнього процесу – передбачає проектування дистанційного навчання з розробки теоретичних концепцій, створення дидактичних моделей тих явищ, що планується реалізувати; досвід комп'ютеризації дозволяє стверджувати, що коли пріоритетною є педагогічна сторона, система виходить більш ефективною;

- педагогічна доцільність застосування нових інформаційних технологій – вимагає педагогічної оцінки ефективності кожного кроку проектування та створення дистанційного навчання; тому на перший план необхідно ставити не впровадження техніки, а відповідне змістове наповнення навчальних курсів і освітніх послуг;

- вибір змісту освіти – відповідність змісту дистанційної освіти нормативним вимогам Державного освітнього стандарту і вимогам ринку;

- забезпечення захисту інформації, що циркулює в дистанційному навчанні, – передбачення організаційних і технічних засобів безпечного та конфіденційного зберігання, передавання і використання потрібних відомостей, забезпечення їх безпеки під час зберігання, передавання й використання;

- стартовий рівень освіти – вимагає певного набору знань, умінь, навичок; наприклад, для продуктивного навчання кандидат на навчання повинен ознайомитися з науковими основами самостійної навчальної праці, оволодіти певними навичками роботи з комп'ютером та ін.;

- відповідність технологій – адекватність технологій навчання моделям дистанційного навчання; так, у традиційних дисциплінарних моделях навчання як організаційні форми навчання використовуються лекції, семінарські і практичні заняття, імітаційні або ділові ігри, лабораторні заняття, самостійна робота, виробнича практика, курсові і дипломні роботи, контроль засвоєння знань тощо; у процесі становлення дистанційного навчання можуть з'явитися нові моделі, що у випадку необхідності мають включатися до нього; прикладом таких нових моделей слугуватимуть об'єктно-інформаційні або проектно-інформаційні моделі; як організаційні форми навчання в цих моделях будуть використовуватися комп'ютерні конференції, телеконференції, телеконсультації, проектні роботи та ін.;

- неантагоністичність дистанційного навчання існуючим формам освіти – проектоване дистанційне навчання зможе дати необхідний соціальний та економічний ефект за умови, якщо створювані та впроваджені інформаційні технології стануть не чужорідним елементом у традиційній системі вищої освіти, а будуть природно інтегровані в неї.

Серед істотних недоліків дистанційного навчання можна виділити такі:

- обмеженість прямого контакту з викладачем і колегами-слухачами;

- відсутність розвитку почуття емпатії, уміння чути й розуміти партнера, виявляти толерантність і делікатність у стосунках;

- недостатній рівень володіння комп'ютерною технікою, навичками роботи в Інтернеті, використання інтерактивних технологій навчання;

- несформованість навичок самоосвіти, саморозвитку, саморегуляції, професійної рефлексії;

- складність у розробці навчальних програм, підручників, посібників, недостатня варіативність;

- значний спротив викладачів упровадженню дистанційного навчання [3, с. 41].

Недоліки свідчать про недостатній рівень вивченості застосування дистанційного навчання, зокрема не враховано те, що кожен учасник дистанційного навчання – це доросла людина, розвиток якої зумовлений внутрішніми умовами та зовнішніми чинниками впливу.

Позитивне впровадження дистанційного навчання до підвищення кваліфікації педагогічних працівників вказує на актуальність і перспективність застосування цієї форми навчання на заочних відділеннях, адже сучасна перспективна система освіти має бути здатною не лише забезпечувати знаннями, але постійно і швидко оновлювати знання, формувати потребу в неперервному самостійному оволодінні ними, набувати уміння і навички самоосвіти, а також створювати самостійний і творчий підхід до знань протягом усього активного життя людини.

Таким чином, навчання англійської мови для професійного спілкування (АМПС), що викладається студентам-заочникам економічних спеціальностей протягом одного року, розглядається нами як органічна частина навчального процесу на основі застосування відповідного дистанційного курсу.

Метою курсу є забезпечення доступу студентів-заочників до навчальних ресурсів з дисципліни «Англійська мова для професійного спілкування» шляхом використання сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж і надання умов для реалізації студентами своїх прав на освіту, що сприятиме їхньому ефективному функціонуванню у навчальному та професійному середовищах.

Основними принципами курсу мають бути такі, що відповідають визначеним вимогам програми з англійської мови для професійного спілкування, а саме: професійна спрямованість, комунікативність, модульний підхід, інтернаціоналізм та плюрилінгвізм.

Професійна спрямованість вимагає навчання базових навичок і закріплення отриманих у процесі фахового навчання знань; у ділових контактах, застосовуючи лексико-граматичний мінімум і з використанням прийомів і відповідних комунікативних методів проводити обмін інформацією загальнонаукового та професійно спрямованого характеру.

Принцип комунікативності вимагає організації процесу навчання англійської мови як моделі процесу комунікації, створення на заняттях навчальної ситуації, максимально наближеної до умов реальної комунікації.

Модульний підхід програми дозволяє включати основні вміння і компетенції у робочі програми. Модульна структура дозволяє на відповідних етапах навчання удосконалювати компоненти програми, а також подальші робочі програми, які можуть змінюватися з плином часу відповідно до потреб студентів.

Інтернаціоналізм та плюрилінгвізм підкреслюють той факт, що індивідуальний мовний досвід розширюється від рідної мови до мов інших народів, допомагає розвивати мовну компетенцію на основі усіх знань та досвіду користування різними мовами, а самі мови у цьому процесі є взаємопов'язаними і взаємодіють між собою.

Оскільки предметом курсу є спеціальна лексика та граматичні конструкції, що використовуються у практиці за фахом, то оволодіння

навчальною дисципліною для досягнення мети здійснюється за модульним підходом з урахуванням бюджету часу, який виділяється на цей курс. Знання, уміння та навички, що отримуються студентами під час вивчення дистанційного курсу з АМПС, сприятимуть стимулюванню інтересу, творчому підходу до складних питань теорії і практики навчання. Після повного закінчення курсу вивчення АМПС студент повинен: набути мовних, мовленнєвих, навчальних вмінь та компетенцій (лінгвістичної, соціокультурної та професійної) на основі сформованих знань; продовжити створення бази для автономного й інструментального володіння англійською мовою, що означає набуття необхідних знань (за РВМ В2 для бакалавра) для того щоб:

- 1) брати участь в усному мовленні англійською мовою;
- 2) реалізувати комунікативні наміри на письмі (ділове листування, оформлення спеціалізованої документації, статті, реферати, тощо);
- 3) працювати з іншомовними джерелами наукового та професійно-виробничого характеру,
- 4) здійснювати ознайомче, пошукове та вивчаюче читання: читати неадаптовану літературу зі спеціальності з метою отримання наукової інформації і відтворення її рідною мовою;
- 5) користуватися іншомовними джерелами загального та професійно-виробничого характеру (друкованими та електронними), складати реферат або анотацію до прочитаного тексту зі спеціальності (передати його зміст рідною чи англійською мовою), створювати професійний туристичний проект з теми за фахом;
- 6) брати участь в усних бесідах англійською мовою в обсязі тематики, передбаченої програмою [7, с. 23].

Дистанційний курс “Англійська мова для професійного спрямування” оцінюється за модульно-рейтинговою системою, яка складається з трьох модулів. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою в кожному семестрі окремо. Підсумкова оцінка з дисципліни у балах переводиться у чотирибальну (національну) шкалу та оцінку за шкалою ECTS.

Дистанційний курс з АМПС призначений для самостійного навчання студентів-заочників, тому має містити такі інформаційні матеріали:

1. Вступну інформацію, де викладаються мета та завдання курсу, система контролю знань аудиторної та позааудиторної роботи студентів.
2. Теоретичний матеріал, наведений у вигляді модулів (лексичний та граматичний). Таке подання спрощує засвоєння матеріалу, дає конкретні точки контролю матеріалу, що засвоюється, забезпечує високу якість навчання.
3. Перелік питань, що виносяться на іспит, зразок екзаменаційного білета та критерії оцінювання навчальних досягнень.
4. Зміст варіантів контрольних робіт.
5. Професійно орієнтований глосарій.

У першому семестрі навчання спрямоване на засвоєння професійно орієнтованої лексики,

повторення та систематизацію граматичних форм активного граматичного мінімуму. Паралельно удосконалюються і коригуються фонетичні навички студентів. На основі цього мовного матеріалу формуються навички оперування ним при творенні й сприйнятті мовлення. Одночасно удосконалюються фонетичні навички.

Другий семестр передбачає роботу над засвоєнням загальнопрофесійної лексики, а на основі цього мовного матеріалу формуються навички оперування ним при творенні й сприйнятті професійно орієнтованого мовлення. Таким чином, зміст навчання на зазначеному курсі охоплює все необхідне для формування професійної комунікативної компетенції студентів-заочників.

Велике значення в навчальному процесі приділяється організації контролю, який має бути коректним і відповідати конкретним вимогам. Ці вимоги такі:

- валідність й надійність вимірників результатів навчання відповідно до цілей, завдань і змісту програми АМПС;
- комунікативність та орієнтованість на вміння, дотримання точності та чіткості у мовленні;
- включення до загальної системи як поточного (протягом курсу), так і підсумкового (в кінці року/курсу) контролю;
- наявність логічної рамки, для якої характерним є поступове ускладнення мовленнєвих умінь у межах кожного модуля навчання і при переході від одного рівня до іншого;
- співвідношення з рівнями володіння мовою Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти;

Протягом модуля студенти пишуть один чи два проміжних тести – досягнення, які необхідні для здійснення поточного контролю. Крім того, ці тести виявляють помилки і недоліки навчання і тому мають ще й діагностичну функцію.

У процесі адаптування національних стандартів викладання та вивчення мов в Україні до міжнародних самостійна робота набула великого значення. Самоосвіта вважається невід'ємною частиною усіх навчальних курсів АМПС. Згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти 30 – 50% часу в програмі АМПС припадає на самостійну роботу [2]. Тому матеріали дистанційного курсу для самостійної роботи повинні:

- містити чітко сформульовані завдання і зразки їх виконання;
- бути доступними для студентів поза межами аудиторних занять;
- бути доступними з різних джерел інформації (друкованих, аудіо-, відео-, комп'ютерних програм, Інтернет-джерел) для підтримки індивідуальних стилів навчання;
- забезпечувати чіткі критерії для вимірювання результатів.

Завдання для самостійної роботи можуть мати різний характер: від індивідуальних вправ до групових проектів. Для прикладу можна привести

рекомендовані типи вправ, які представлено Л. Ліном та Р. Брауном (*Ways of exploiting source material*) [Результати самостійної роботи можуть бути представлені в різних формах:

- журнали обліку прочитаного матеріалу
- письмові звіти
- професійні проекти
- усні та письмові презентації

Професійні проекти є однією з найважливіших форм самостійної роботи студентів-заочників економічних спеціальностей. Враховуючи сучасні положення щодо використання методу проектів у самостійній роботі з іноземної мови [4; 5], ми визначили його цілі в організації самостійної роботи студентів: вдосконалювати рівень володіння мовною, мовленнєвою, соціокультурною та навчальною компетенціями; демонструвати вміння студента використовувати здобутий у процесі навчання дослідницький досвід; реалізувати власний професійний інтерес до предмета вивчення; актуалізувати навчально-пізнавальну діяльність; активізувати студента як суб'єкта діяльності; розширити коло знань про предмет дослідження; розвивати вміння презентувати результати власної роботи; створювати умови для розвитку особистості студентів шляхом надання можливості самореалізації в процесі вибору тематики проекту, його виконання та презентації; формувати самостійність студентів; розвивати творче, критичне мислення; формувати вміння взаємодіяти в процесі роботи над проектом, яка базується на моделюванні соціальної взаємодії в малій групі в ході навчального процесу.

Для реалізації проектної методики необхідна значуща в творчому, дослідницькому плані проблема, яка вимагає вивчення; практична, теоретична, пізнавальна важливість очікуваних результатів (повідь-презентація); індивідуальна, парна чи групова робота студентів; структурування змістової частини проекту з виділенням поетапних результатів; використання дослідницьких методів, які визначають певну послідовність дій: визначення проблеми і відповідних завдань дослідження (використання методу «круглого столу»); обговорення методів дослідження; обговорення способів оформлення кінцевих результатів; збір, систематизація і аналіз отриманих даних; оформлення результатів, їх презентація; висновки [6, с.68].

Епоха стрімкого оновлення і розвитку інформації, інтенсивного розширення міжнародних ділових, культурних зв'язків пред'являє суворі вимоги до висококваліфікованого фахівця, який повинен уміти поєднувати глибoku фахову підготовку з високим рівнем володіння іноземною мовою та комп'ютерною грамотністю. Ці вимоги взаємопов'язані, неподільні, сприяють взаємному збагаченню й удосконаленню. Але єдиною універсальною вимогою до конкурентоздатного фахівця є його вміння самостійно, творчо мислити. Сучасна вища школа покликана забезпечити студента оперативними знаннями, а також навчити його вчитися (тобто вчити себе) самостійно. Освічена людина сьогодні — це самостійна людина, що вміє

самостійно приймати рішення, самостійно досягатися поставленої мети, має навички власними силами оволодівати знаннями, удосконалювати свою фахову майстерність індивідуально.

Результат навчання англійської мови за дистанційним курсом у великій мірі залежить від персональних якостей студента: від його старанності, організованості, внутрішньої мотивації до навчання, прагнення досягти успіху в навчальній і професійній діяльності. В цьому контексті дистанційні курси створюють максимально ефективні умови для навчання з урахуванням початкових потреб і можливостей студентів, допомагають їм досягти поставленої мети.

Впровадження дистанційного курсу з АМПС для навчання студентів-заочників економічних спеціальностей вказує на актуальність і перспективність застосування цієї форми навчання, адже сучасна перспективна система освіти має не лише забезпечувати знаннями, але постійно й швидко оновлювати знання, формувати потребу в неперервному самостійному оволодінні ними, а також створювати самостійний і творчий підхід до знань протягом всього активного життя людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Биков В. Ю. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України / В. Ю. Биков // Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби технології: [монографія] / [В. Ю. Биков, О. О. Гриценчук, Ю. О. Жук та ін.] / Академія педагогічних наук України, Інститут засобів навчання. – Київ: Атіка, 2005. – С. 77 – 140.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Клокар Н. Методологічні основи запровадження дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації / Н. Клокар // Шлях освіти. – 2007. – №4 (46). – С. 38 – 41.
4. Коньшева А. В. Современные методы обучения английскому языку / А. В. Коньшева. – [2-е изд., стереотип.]. – СПб.: КАРО, Мн.: Изд-во «Четыре четверти», 2005. – 208 с.
5. Коряковцева Н. Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык: [пособие для учителей] / Н. Ф. Коряковцева. – М.: АРКТИ, 2002. – 176 с.
6. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: [учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повышения квалификации пед. кадров] / [Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; под ред. Е. С. Полат]. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 272 с.
7. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. С. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005 – 119 с.
8. Lin L. Y. Guidelines for the production of in-house self-access materials / L. Y. Lin, R. Brown. – *ELT Journal*, 48(2), 1994 – P.150 – 156.

УДК 811.111(07)

Биконя О. П.

доцент Чернігівського національного педагогічного університету